

Cvetica življenja.

nekem hribovitem kraji je živila uboga vdova, ki je imela jedinega otroka, hčerko ob devetih letih. Oče je že davno počival v hladnej zemlji, in vdova si je z delom komaj toliko prisluzila, da ste mogli živeti. Druzega premoženja niste imeli, razven siromašne koče in dve kozici, kateri ste jima dajali mleka.

Nekoga dne zbolí vdova. Ležala je v postelji in že dlje časa ni mogla vsati. Kozje mleko je bilo zdaj njiju jedina hrana. Skrbno je hčerka stregla ljubej materi ter milostivega Boga vedno prosila, da bi jo skôraj ozdravil.

Bilo je nekega popôludne, da ubogo dekletce zopet žene kozi v hribe na pašo. Bil je lep, vroč dan. Kozí ste veselo skakali z skale na skalo a dekletce za njima. Ali čudno! denes se kozi niste ondu ustavili kakor drugekrati, nego šli ste dalje v hribovje. Dekletce tega ni zapazilo, ker je bilo v mislih domá pri ljubej materi. Kozí ste šli dalje in dalje, kakor bi znali, da je ondu v hribih kje boljša paša.

Zdajci se vzdrami ubogo dekletce ter si mane oči. Gleda okolo sebe, ali kôz ni. „Kam sem vender prišla?“ pravi sama v sebi, čudeč se. „V tem kraji nisem bila še nikoli.“

In takó je tudi bilo. Po teh hribih ni hodila še nikoli njena noga. Z vitkimi smrekami in hojami so bili ti kraji gosto zaraščeni. Glej, ondu stoji gola skala. Na njej ni nobenega drevesa. Samó tu in tam se vidi kak grmiček. In ravno tjá ste bežali njeni kozí. Deklica pohiti za njima, da bi ju vrnila, a bilo je že prepozno. Spretni živalci ste skakali od kamena na kamen, kakor bi imeli peroti. Deklica postoji pod skalo pri nekem grmu ter gleda veseli kozí.

V tem hipu zasliši poleg sebe tenek glas, da bi človek mislil slišati kakega ptíča. Obrne svoje oko tjá, od koder je prišel glas ter čuje: „Joj, joj! deklica, reši me, reši me! Da bi ti znala, kake bolečine trpim! O joj, joj meni!“ Deklica še zmirom zrê tjá, od koder je tenki glas dohajal, a ne vidi ničesar.

„O joj, joj!“ bilo je zopet slišati glas; „ali me ne vidiš?“

„Kje si? kdo si?“ vpraša dekletce. „Jaz ne vidim nikogar.“

„Glej, tukaj sem, tukaj na tem grmu visim,“ odgovori tenek glas.

Deklica ugleda, da se res na veji bližnjega grma nekaj giblje. Pripogne glavo, da bi bolje videla. Ali kako se začudi! Na veji vidi viseti zeló majhenega človeka. Ni bil večji od palca na roki. Imel je pa v priméri s svojo postavo zeló dolgo brado, s katero se je bil zamotal v veje rečenega grma, ter je z nožicama otepal po zraku sém ter tjá. Deklica ga oprosti njegovih zanj, postavi ga pred se na zemljo in se mu na ves glas zasmije.

„Takšnega človeka izvestno še nikoli vidila nisi, kakeršen sem jaz,“ deklica moja ljuba,“ reče jej ta prečudni pritlikovec. „Glej, jaz sem tudi človek, ali vi veliki ljudje nas imenujete palčke, ker smo komaj tako veliki kakor palci vaših rok.“

„In kako si prišel tu sém na ta grm?“ vpraša deklica tikajoč ga. Vikati ga ni hotela „saj je manjši od mene,“ mislila si je.

„Stal sem ondu na onej skali,“ odgovori palček, „a pritekli ste tvoji dve kozí ravno proti meni. Teh sem se tako ustrašil, da sem skočil s skale. Priletel sem na ta grm in brada se mi je zapledla v veje. Hvala ti lepa,

deklica ljuba, da si me rešila hudih bolečin. Ti nisi bila še nikoli v tem kraju in tudi ne bodeš nikoli več; ali jaz sem dobro vedel, da ti prideš. Zatorej sem te pričakoval na onej skali. Znano mi je tudi, da so tvoja mati nevarno oboléli.

Osupelo ga gleda ubogo dekletce ter ga naposled vpraša: „Kdo ti je to povedal?“

Palček se jej nasmeje in reče: „Palčkom je daleč na okolo vse znano. Ali pustiva zdaj to in idi z menoj v mojo palačo, kraljevo te hočem obdarovati. Samó toliko ti povem, da je na tebi, ali si hočeš za svoje življenje dobro ali slabo izbrati.“

In šla sta k skali. Pri zelo majhenej razpoklini sta nekoliko postala. Zdajci stopi palček v razpoklino ter tenko zažvižga. In glej! v tem hipu se je začela razpoklina širiti in raztezati.

„Idi za menoj!“ reče palček, in deklica stopi za njim v veliko votlino, ki je bila vsa razsvetljena. Tu in tam ugleda palčke, ki so se njenemu vodniku globoko priklanjali ter ga pozdravljali, rekoč: „Da si nam zdrav, o kralj naš dobri in ljubeznjivi!“

Deklica spozna, da je palček, katerega je ona rešila, kralj vseh palčkov.

Iz prve votline prideta v drugo, ki je bila še prostórnejša od prve. Pri vходу pogleda palček deklico in jej reče: „Prosim te, pazi tukaj dobro, da mi katerega mojih ljudi ne pohodiš.“

Komaj stopita v drugo votlino, začuje se iz sto in sto grl tenek glas: „Da si nam zdrav, o kralj!“ in brez števila palčkov se vsuje svojemu kralju naproti poljubljajoč mu roki in ga izprašujoč, kje je bil in zakaj je to dekletce s seboj pripeljal. — „Vse bode te izvedeli reče jim prijazno kralj. „Glej, tukaj je moje stanovanje,“ reče zdaj palček obrnivši se k deklici, in ondu je moj kraljevi sedež.“

Vsa zavzeta je gledala deklica lepoto in krasoto tega stanovanja. Vse se je blestelo samega zlatá in srebrá. Stene so bile prekrte s prekrasnim temno-rudečim žametom. Posebno je bil lep kraljevi prestol. Laži ni bilo videti nikjer nobene; svetili so sami kámeni, ki so bili v žamet všiti, ter se tako blestéli, da so kakor solnce razsvetljevali vso votlino.

„Idiva zdaj dalje,“ reče kralj. In šla sta v tretjo votlino. Noben palček ni šel za njima. Ta votlina je bila najmanjša od vseh. V njej ni bilo palčkov, samó neka prečudna vonjava je dehtela po njej. Po tleh je bilo vse polno cvetic. Ali čudno! vse cvetice so bile pokrite s steklenimi pokrivali.

Palček odvéde deklico v sredo te obširne votline. Ondu so stale tri cvetice. Pred temi se ustavi.

„Glej, tukaj vidiš množino cvetic,“ reče palček s povzdignjenim in resnobnim glasom. „Vsaka cvetica nekaj pomeni; ali najlepše in najznamenitejše izmed vseh so samó te tri cvetice. Jedno teh hočem tebi podariti. Glej, prva je rumena kakor čisto zlató. Ako si njo izvoliš, dobila bodeš neizmerno bogastvo. Zlatá in srebrá bodeš imela, kolikor koli ga bode tvoje srce požeželo. — Glej, druga cvetica je rudeča kakor roža, kraljica vseh cvetic; nežna je kakor tvoja mlada lica. Ako si njo izbereš, dobila bodeš ž njo telesno lepoto. Tvoje lica bode lepše od jutranje zóre in cvetice te bodo zavidale zaradi čarobne krasote. Ljudje te bodo občudovali. — A tretja cve-

tica, kakor sama vidiš, ni lepa. Od nje prihaja vonjava, ki je v tej votlini. Podobna je pohlevnej vijolici po vašem grmovji. In da-si ni lepa, vendar je mnogo vredna, ker njena vonjava ozdravi vsacega bolnika. To so najlepše cvetice, kar jih imam. Ako si želiš bogastva, vzemi prvo; ako si želiš telesne lepote, vzemi drugo; in ako želiš bolniku povrniti ljubo zdravje, vzemi tretjo cvetico!" —

To rekši, molčal je palček.

Deklica je gledala cvetice. Taka zapeljiva sreča se jej še nikoli ni pripetila, zatoorej ni vedela, kaj bi storila. Zdajci se vzdrami in zavpije:

"Zlata moja mati je bolna! O daj mi tretjo cvetico, da mi zopet ozdravi!"

Tako je rekla deklcia. Ljubezen do ljube matere je premagala poželjenje po bogastvu in telesnej lepoti.

"Pravo cvetico si si izbrala," odgovori jej palček. "Bal sem se že za tebe. Ako bi si bila prvo ali drugo izbrala, res bi bila bogata ali lepa, ali — srečna bi ne bila nikoli. Bog te blagoslovi za ljubezen, ki jo imaš do svoje dobre bolne matere. Ná, vzemi cvetico in nesi jo s seboj! Ali povem ti, da kakor hitro bode mati zdrava, izginila bode cvetica."

Deklica je vzela cvetico življenja in se vrnila s palčkom v drugo votlino. Komaj pa stopi vanjo, zadoni jej od vseh strani na ušesa: "Živila, živila, dobra vrla deklcia!"

Palčki so bili namreč utihnili, ko sta kralj in deklcia stopila v tretjo votlino ter so poslušali pri vratih, katero cvetico si bode izbrala. Tudi njim se je dopadla otročja ljubezen do matere in zato so jo zdaj tako veselo pozdravljali.

Kralj palčkov jo je zdaj peljal iz svojih podzemeljskih jam. Pri izhodu iz zadnje votline se mu deklcia lepo zahvali za prečudno cvetico. In zdaj se je razpoklina zopet stisnila, da ni bilo znati vhoda.

Deklica videč, da je solnce že nizko, spómmne se kôz. Vsa prestrašena se ozré na skalo, in glej! ondu gori ste mirno stali, kakor bi čakali dekleteca. Ko ju k sebi pokliče, pritekli ste k njej in se jej dobrikali. Potem se pa spustita po navadi proti domu in deklcia hiti za njima.

Zdaj uboga hčerka ni pazila na pot, nego mislila je, kako vesela bode mati, kadar zopet ozdravi.

Solnce se je ravno skrilo za gorami, ko ugleda deklcia domačo hišo pred seboj. O s kakim veseljem je hitela v hišo k bolnej materi.

"Denes te pa dolgo ni domóv, dete moje," reče mati s slabotnim glasom.

"O mati, mati! kaj sem vam prinesla," vzklikne deklcia ter položi cvetico na materino vzglavje.

Zdajci se je po vsej sobi razširjala neka čudna, prijetna vonjava. Mati je takój čutila nekaj krepčalnega ter je z veliko slastjo uživala prijetni duh zdravilne cvetice. Kri se jej je začela urneje prelivati po žilah in njeno poprej obledelo lice začelo se je rudečiti.

"Ali ta cvetica razširja to prijetno vonjavo?" vpraša začudeno mati.

"Glej, nekako čudno mi prihaja po vsem telesu. Zdaj že lahko diham, no-bene bolečine ne čutim več. Zdi se mi, kakor da bi bila popolnem zdrava."

"Glejte mati, kako moč ima ta cvetica življenja," reče hčerka ter objema in poljubljuje mater, ki se je čutila z vsakim trenotkom boljšo in krepkejšo.

Še ni minula dobra ura, kar se je vrnila hčerka in — mati je zdrava in krepka vstala iz postelje.

Mati in hčerka ste sedeli za mizo, na katerej je stala cvetica. Hčerka je pripovedovala vso dogodbo s palčkom in pozneje kakor po navadi ste šle ta večer spat.

Kadar se drugo jutro vzbudite, bil je njiju prvi pogled na cvetico. Ali cvetice ni bilo nikjer, izginila je, kakor je dejal palček. Ali prt na mizi vender ni bil prazen. Mati je stopila k mizi in ostrmela. Prt je bil poln — svetlih cekinov. Prešteli ste jih; bilo jih je trideset. Ta vsota jima je odvrnila siromaštvo od hiše, in od sih dob se jima je dobro godilo ves čas njiju življenja.

Miljenko Devojan.

— x —

Kako se je Ivan učil latinski.

„Če!“ reče nekega dne Ivan, „jaz nečem biti priprost človek, jaz hočem biti gospod.“

„To je pač lahko reči,“ odgovoré oče. „Tudi jaz bi bil zadovoljen, če bi me kdo napravil velicega gospoda! Ali ne veš Ivan, da mora vsak gospod znati latinski?“

„No, kaj pa je to! Jaz idem po svetu in se bom kmalu naučil latinski.“

„Ako misliš, da je to tako lahko, pa pojdi in skušaj!“ odgovoré oče.

Ivan si natlači žepe s kruhom in gre v svet učit se latinski. Ni mislil, da je svet tako velik, ker šel je naravnost za nosom izpod domače strehe. Ker ni prišel vse svoje žive dni iz domače vasi, čutil se je zelo, ko je stopil na prvi hrib in ugledal pred seboj kos svetá, katerega niti pregledati ni mogel.

„Jojmina,“ vzkliknil je Ivan, „to je velika ravná, kdaj jo bodem imel za seboj?“

Šel je zatorej po tem velikem svetu dalje in kderkoli je srečal kakega gospoda, pazil je, kaj da govori, misleč, da je to latinski. Ni trajalo dolgo, da zagleda gospoda, ki je stal na dvorišči in nekemu rekel: „Sod okrogli.“ Te dve besedi je slišal Ivan in takój ju je desetkrat ponovil, da bi ju ne pozabil. Šel je dalje in videl zopet gospoda, ki je pri oknu gledal. Pod oknom pa je stal deček, gledal nekega ptiča in klical. „Ris tu pije!“

„Sod okrogli — ris tu pije“ je ponavljal Ivan in šel dalje. „Zdaj znam uže pet latinskih besed, in za trdno se nádejam, da postanem gospod!“ Sto korakov dalje je stal zopet nek gospod in ukazoval hlapcu, kazoč na kola: „Tu so kôla!“

„Sod okrogli — ris tu pije — tu so kôla“ ponavljal je Ivan, in ko je to dobro znal, poškočil je od velike radosti in govoril sam v sebi: „Ne vem, kaj so oče mislili; vsaj se učim latinski igrate in kmalu bodem znal latinski bolje nego svoj materini jezik.“

Šel je zopet kakih dve sto korakov dalje. Cesta ga je peljala okolo vrta, v katerem je kopal vratar. Kar pride gospodar na vrt in zakliče oblastno: „Tu-le koplji!“

„Sod okrogli — ris tu pije — tu so kôla — tu-le koplji“ govoril je Ivan in šel dalje. Najedenkrat pa se ustavi, začne premišljevati in reče: